

captus et catenatus Tolosano episcopo tradetur.

73. In quo itinere plurimis signis in servo suo Abbate glorificatus est Deus, aliorum corda ab erroribus impiis revocans, aliorum corpora a languoribus variis sanans. Est locus in regione eadem, Sarlatum nomen est illi, ubi **1268** sermone completo plurimos ad benedicendum panes, sicut ubique fiebat, Dei Famulo offerebant. Quos ille elevata manu et signo crucis edito in Dei nomine benedicens: « In hoc, inquit, scietis vera esse quæ a nobis, falsa quæ ab hæreticis suadentur, si infirmi vestri gustatis panibus istis adepti fuerint sospitatem. » Timens autem venerabilis episcopus Carnotensium, magnus ille Gaufridus; siquidem præsens erat, et proximus Viro Dei: « Si bona, inquit, fide sumpserint, sanabuntur. » Cui Pater sanctus de Domini virtute nil hæsitans: « Non hoc ego dixerim, » ait; « sed vere qui gustaverint, sanabuntur, ut perinde veros nos et veraces Dei nuntios esse cognoscant. » Tam ingens multitudo languentium gustato eodem pane convaluit, ut per totam provinciam verbum hoc divulgaretur, et Vir sanctus per vicina loca regrediens, ob concursus intolerabiles declinaverit, et timuerit illo ire.

CAPUT XXVII.

Quid Bernardus de mirabilibus a se factis sentiret. Ubi de Jerosolymitane expeditionis infelici successu.

74. Cum autem per totum ab eadem provincia reditum Viri sancti magis magisque signa crebrescerent, et multiplicarentur in dies non prætereundum quidnam ipse inter hæc animi gereret, qui a Christo humilitatem cordis et mansuetudinem didicisset. Disputans enim secum in cogitationibus suis, et ex abundantia cordis locutus, domesticis sibi religiosis quibusdam fratribus aiebat: « Plurimum miror, quidnam sibi hæc miracula velint, aut quid visum sit Deo talia actitare per talem. Nil mihi videor in sacris paginis super hoc genere legisse signorum. Siquidem facta sunt aliquando signa per sanctos homines et perfectos; facta sunt et per fictos. Ego mihi nec perfectionis conscius sum, nec fictionis. Scio enim sanctorum mihi non suppetere merita, quæ miraculis illustrentur: confido autem nec ad eorum sortem me pertinere, qui virtutes multas in nomine Domini operantur, et a Domino ignorantur. » Hæc et hujusmodi crebrius secretiusque cum viris spiritualibus conferebat. Novissime vero opportunum sibimet visus exitum reperisse: « Scio, inquit, hujusmodi signa non ad sanctitatem unius, sed ad multorum spectare salutem, et Deum in homine per quem talia operetur, non tam perfectionem considerare, quam opinionem, ut in eo commendet hominibus, quæ illi creditur inesse, virtutem. Neque enim pro eis fiunt hæc per quos fiunt, sed pro eis magis qui vident illa vel sciunt. Nec eo fine per eos ista Dominus operatur, ut ipsos probet cæteris sanctiores, sed ut cæteros magis

amatores et æmulatores faciat sanctitatis. Nihil ergo mihi et signis istis, quandoquidem meæ illa famæ magis quam vitæ noverim exhiberi; nec ad meam fieri commendationem, sed ad commonitionem potius aliorum. « Satis, ni fallimur, hujus viri mirabitur animum, quisquis hæc diligenti consideratione pensaverit; nec præstantius aut sublimius reputatit æstimator quisque fidelis signa atque prodigia per eum mirabiliter operari, quam perpetrata taliter ab eo interpretari. Sibi quoque non minus utile christianus animus judicabit, imitandos ejus affectus, quam mirandos actus; et morum insignia quam operum signa cognoscere. Sic igitur divina cooperante gratia multipliciter Ecclesiæ Dei Viri sancti doctrina profuit in Catholicorum moribus corrigendis, in schismaticorum furoribus comprimendis, in hæreticorum erroribus confutandis.

75. Sane antequam idem Dei famulus a Tolosa rediret, multorum animos, et præcipue regis Ludovici Junioris, permovit Orientalis Ecclesiæ audita necessitas (an. 1146). Propter quod servus Christi a præfato rege semel et iterum expetitur: nec sic acquievit voluntati et petitioni ejus, donec ipsius tandem summi Pontificis generalem epistolam jussus est ab eo exponere populis atque principibus. Cujus tenor epistolæ fuit, ut in pœnitentiam et remissionem peccatorum iter arriperent, aut liberaturi fratres, aut suas pro illis animas posituri, nec tacendum quod ex prædicatione ejusdem itineris Jerosolymitani **1269** contra eundem venerabilem Abbatem quidam minus intelligentes scandalizati fuerunt, quod tristior sequeretur effectus. Quod tamen verbum certum est, ut prædiximus, ab eo quidem initium non sumpsisse. Meminit hujus verbi ipse quoque venerabilis Pater in libro de consideratione ad Eugenium papam, inter cætera ita dicens: « Quasi levitate in opere isto usi simus. Cucurrimus plane in eo, non quasi in incertum, sed te jubente; imo per te, Deo. » Et post pauca: « Si necesse sit unum fieri e duobus malo in nos murmur hominum, quam in Deum esse. Bonum mihi si dignetur me uti pro clypeo (148). »

CAPUT XXVIII.

De Gisleberti Porretani confutatione, ac instante Bernardi morte.

76. Erat in tempore illo (an 1148) magister Gislebertus Pictavorum episcopus, in sacris Litteris plurimum exercitatus; sed sublimiora se scrutatus, quasdam novitates et ipse conscripserat. Super quibus cum jam fidelium scandalum et murmur invalesceret, in Remensi concilio, a venerabili Eugenio papa celebrato, vocatus ad medium est, et librum tradere jussus. Ibi venerabilis Abbas adversus novitates per biduum agens, sanctorum testimoniis tam modeste, quam fideliter eas redargebat. Deum apostolico judicio et auctoritate universalis

(148) Lib. II, cap. 1.

Ecclesiæ, præfata novitates damnabantur: episcopus eidem damnationi consentiens, et publice refutans quæ scripserat, indulgentiam correctus consequitur; maxime quod ab initio promiserat, sine ulla obstinatione se pro arbitrio Ecclesiæ sanctæ correcturum suam opinionem.

77. Sic Vir sanctus jam corpore quasi deficiens, mente lamen promptus et alacer, zelum Dei, quo fervebat interius, per annos aliquot bonis operibus exercebat, ac divini servitii laborabat insistere studiis indeficiens ejus sancta devotio. Et cum post tantos labores huic dilecto suo diu desideratum pretiosæ mortis somnum Dominus dare disponeret, et fidelem servum in requiem introducere suam cœpit magis ac magis promptus in ipsum proficere spiritus, caro infirma deficere. Cognoscens enim Vir sanctus prope esse jam bravium, solito currebat alacrius, et terrestri suæ habitationis dissolutionem sentiens imminere, votis uberius aspirabat ad habitationem ex Deo, domum non manufactam, æternam in cœlis. In cujus purissimo pectore sacri sese desiderii flamma non capiens, crebris erumpebat indiciis; et ignitum eloquium vehementer fervoris interni vehementiam decurabat. Corpus lectulo decubans variis exercebatur incommodis; animus tamen nihilominus liber et potens, quæ Dei erant, exercebat invictus, non cessans in mediis quoque doloribus meditari sacrum aliquid, aut dictare, orare affectuosius, fratres studiosius exhortari. In oblatione hostiæ salutaris, quam usque ad perfectum ultimum vix aliquando intermisit, artus sibi vix cohærentes vigore spiritus sustentabat, semetipsum pariter offerens acceptabilem hostiam Deo in odorem suavitatis. Quo tempore ad avunculum suum Andream militem Templi epistolam scribens, inter cætera ait: « Ego enim delibor, nec puto me longum facere super terram. » Dumque solito gravius laboraret, fratres insistebat supplicationibus et orationibus ad Deum pro eo. Unde etiam Sanctus ipse cognoscens eorum precibus desiderium suum differri, cum aliquanto melius secundum corpus habere cœpisset, congregatis fratribus hæc eadem verba locutus est: « Quid tenetis miserum hominem? fortiores estis et invaluisistis Parcite, quæso, parcite; sinite me abire.

CAPUT XXIX.

De Metensium pace per ipsum composita.

78. Jam itaque Pater sanctus in suo Clara-Valensi cœnobio consummationem cursus sui viriliter expectabat, cum gravis admodum plaga Metensi populo supervenit, graviter oppresso a vicinis principibus (an. 1153). Imminebat totius provinciæ certa, ut putabatur, vastatio; cum **1270** venerabilis eorum metropolitanus Hillinus archiepiscopus Treverensis, dolens anxie de præteritis, sed adhuc graviora formidans, unicum in tanta necessitate refugium petiit et expetiit Virum Dei. Veniens ergo Clara-Vallem, ipsius atque omnium fratrum ve-

stigiis tota humilitate prostratus rogabat et obsecrabat, ut se tantis dignaretur opponere malis, quibus alter nemo posse modum ponere videretur. Dominus autem, sicut semper fidelis servi sui direxerat vias, et in præcipuis quibusque causis aptissimo usus fuerat instrumento, ex paucis ante diebus ægritudinem corporis ejus aliquatenus relevarat. Quod quidem sæpius erga eum providentia divina disposuit, in cujus manu erat placita anima illius: ut quoties eum grandis aliqua necessitas evocaret, vincente omnia animo, vires corporis non deessent mirantibus qui videbant eum, etiam robustos homines in tolerantia superare. Expletis namque interdum negotiis, velut in se rediens, multiplicibus infirmitatibus laborabat, ut vix viveret feriatas, qui occupatus deficere nesciebat. Cui in hoc opere novissimo tam manifeste, tamque magnifice divina adfuit virtus et gratia, ut ex laboribus vires capere videretur.

79. Accidit autem, cum in Mosellæ fluvii litore residentibus hinc inde partibus mediator fidelis rogaret quæ ad pacem erant, ut pars altera ex strage hostium, qui dudum ab eis conclusi conruerant, jam ferocior, quod exigebatur obstinata animositate renueret. Subito denique tanquam agitati furis discesserunt, Virum Dei insalutatam, solam vero cæteris omnibus relinquentes desperationem pacis. Nec sane ex contemptu aliquo, sed ex metu reverentiæ ejus iniere fugam. Siquidem verebantur ne præsentium quamlibet improbas mentes facile flecteret, minus considerantes quid ille per spiritum nusquam absentem, posset etiam in absentes. Jam conventus in magno turbine solvebatur, sola utrinque meditabantur arma, sola inibant concilia malignandi, cum vir sanctus eos qui secum venerant, consolans fratres: « Ne turbemini, inquit; licet enim per multas difficultates, omnino tamen pax desiderata proveniet. » Quibus etiam unde id nosset, innotuit dicens: « Videbar mihi per nocturnum soporem Missam celebrare solemnem. Cumque expleta paulo minus oratione prima recorderer angelicum ex more canticum, id est, *Gloria in excelsis Deo*, præcedere debuisset, erubui, et quod oblitus omiseram canticum inchoans, vobiscum pariter ad finem usque complevi. » Jam medium noctis transierat, cum Vir sanctus de prædictorum pœnitentia principum legatione suscepta, jucunde satis conversus ad suos: « Agnoscite, ait, promissæ nobis canendæ Gloriæ et cantici pacis præparationem. » Iterum ergo partibus convocatis per dies aliquot de pace tractatum est, et ob maximas difficultates occurrentes utrinque sæpius desperatum, nisi quod omnes jam consolabatur, quæ omnibus innotuerat Abbatis sancti tam certa de reformanda pace promissio.

80. Nec parum ipsa dilatio profuit his præsertim qui variis incommodis laborantes remedia consequerantur in carne; seu etiam qui videntes edificabantur in fide. Tantus enim concursus erat, ut

multitudine pariter atque importunitate sua, ipsum quoque negotium componendae pacis pene desperabiliter, impediret, donec quaesita in medio flumine insula, partis utriusque primarii in naviculis accesserunt. Inter omnes sane, quas per nanum servi sui ibidem praestitit Dominus sanitates, celeberrima fuit eujusdam curatio mulieris. Haec ab annis octo pessima aegritudine laborabat, vehementi tremore et validis motibus universa pariter membra concutens. Cum autem videretur gravioribus ortis difficultatibus propemodum excidisse spes pacis, Domino disponente venit mulier ita tremens, nec minus horribilis quam miserabilis, et omnes pariter ad spectaculum convenerunt. Orante Dei Famulo, sub oculis omnium paulatim concussione sedata, perfectam se sentiens mulier sospitatem adeptam, exclamans: « Serve Dei, inquit convalui. » Quae res in tantam admirationem etiam durissimos quoque permovit, ut percutientes pectora sua, per **1271** horam fere dimidiam cum lacrymis acclamarent. Tantus denique factus est impetus et concursus procidentium et deosculantium Viri Dei sacra vestigia, ut propemodum comprimeretur donec tolentes eum fratres, et imponentes in naviculam, a terra modice subduxerunt. Cumque accedentes ad se principes, ut coeperat, pro pace rogaret, suspirantes dicebant: « Oportet nos libenter audire eum, quem, ut ipsi ceruimus, Deus diligit et exaudit; et audito eo multa facere, pro quo tanta facit in oculis nostris. » Quibus ille, ut semper cautus erat competenter hujusmodi gloriam declinare: « Non propter me, inquit, sed propter vos facit. » Ibi compositis omnibus secundum quod fidelis arbiter definiuit datis sibi invicem dextris, reconciliati sunt in osculo pacis. Difficile foret itineris illius, sicut et alia per eum a Domino perpetrata, magnalia universa complecti. Sed neque propositi nostri est ejusmodi modo prosequi signa, et narrandis virtutum operibus operam dare. Haec ergo seposita narratione, pie animadvertendum videtur, quod hic viarum suarum finis beatus, et hic labor ultimus fuit. In hoc opere non minus utili quam difficili, nec minus desperatae tunc pacis quam necessariae, labores ejus gloriose complevit, qui magnifice semper honestavit eum in laboribus suis.

CAPUT XXX.

De statu et monitis sancti Viri in extremis, ac de pretiosa ejus morte.

81. Ut autem expleta Metensium reconciliatione, et provinciae illi pace reddita, Abbas sanctus ad monasterium rediit, gravi admodum, jamjamque deficientis incommodo corporis occupatus, in tanta animi suavitate et dulcedine spiritus quotidie propinquabat ad exitum, ac si in portu navigans paulatim vela deponeret. Evidenter quoque fratribus aibat: « Haec sunt verba quae loquebar ad vos, cum praeterita hieme aegrotarem: non vobis esse quod adhuc timeretis, aestate proxima imminere hujus corporis dissolutionem. » At erat verbum istud abscondi-

tum ab eis et capere non valebant. Nimirum quod tam vehementer horrebat animus, minus facile persuadebatur ut crederet, praesertim cum et ipse compatiens filiis ejusmodi verba supprimeret. Caeterum factis quodam modo clamans. « Opera consummavi quae dedit mihi Pater ut facerem; » magis ac magis actus exteriores omittere coepit, affectus retrahere velut et sacrorum funibus desideriorum sedula intentione praeractis, vicino jam littori haerere firmius et commodius applicare. Denique cum venerabilis antistes sedis Lingonicae Godefridus de quibusdam eum sollicitaret agendis, et minus apponere animum miraretur: « Ne miremini, inquit; ego enim jam non sum de hoc mundo. »

82. Videns demum Pater sanctus, compassionis et misericordiae visceribus affluens, charissimos sibi filios miserabiliter tabescentes, et arescentes praetimore et expectatione supervenientis desolationis gravissimae et lamentabilis orbitatis, dulcissimis eos consolationibus refovebat: et monens eos in tuto divinae clementiae sinu spei anchoram, fideique suae per inconvulsibilem charitatem firmius radicare, se quoque pronittebat, nec post mortem eis aliquando defuturum. Propensius autem rogans et obsecrans per multas lacrymas, timorem Dei et sacrae puritatis ac totius perfectionis amorem eorum imprimere animis conabatur. Sed et monebat, et cum lacrymis obstabatur, ut si quid virtutis ut exemplo commendasset aut verbo, id aemularentur id firmiter tenerent, et in eo proficerent. Videns itaque suorum finem imminere, dierum, quosdam fratres, qui in familiari sibi conversatione diutius adhaeserant seorsum advocans alloquebatur, talia dicens: « Quia non arbitror me magna vobis religionis exempla posse relinquere, tria vobis imitanda commendo, quae in stadio quo cucurri, me pro possibilitate mea meminisse observasse. Minus sensui meo quam alterius credidi. Laesus de laedente vindictam non expetivi. Nemini scandalum facere volui; et si quando incidit, sedavi ut potui. » Ecce quam breviter, quamque **1272** luculenter in his Dei Famulus humilitatem, patientiam, charitatemque discipulorum mentibus inserere nitebatur, imitanda proponens eis non tam verbo et lingua, quam opere et veritate.

83. Modum autem aegritudinis ejus si quis nosse desiderat, exstat epistola scripta ad Arnaldum Bonae-Vallis Abbatem, in qua sic ait inter caetera: « Somnus recessit a me, ne vel beneficio sopiti sensus, dolor unquam recedat. Defectus stomachi fere totum quod patior est. Frequenter in die et in nocte exigit confortari, modico admodum qualicumque liquore: nam ad solidum omne inexorabiliter indignatur. Hoc parum quod dignatur admittere, non sine gravi molestia sumit, sed timet graviolem, si sese vacuum omnino dimiserit. Quod si plusculum quid interdum admittere acquiescat, id gravissimum. Pedes et crura intumuerunt, quemadmodum hydropicis contingere solet. Et in his omnibus, ne

quid lateat amicum de statu amici sollicitum, secundum interiorum hominem (ut minus sapiens dico) spiritus promptus est in carne infirma. Orate Salvatorem, qui non vult mortem peccatoris, ut tempestivum jam exitum non differat, sed custodiat. Curate munire votis calcaneum nudum meritis, ut is qui insidiatur, invenire non possit, unde figat dentem, et vulnus infligat. Haec ipse dictavi, sic me habens, ut per notam nobis manum agnoscat, affectum (*Epist.* 310). » Ex hujus ergo tenore epistolae potest nimirum diligens lector sacrum illius vel ex parte aliqua pectus agnoscere, quanta illi in ipsa sui ruina corporis tranquillitas mentis, serenitas animi, suavitas spiritus, quanta sub fiducia culmine radix humilitatis.

84. Sed et filiorum ejus inter haec animos aliquatenus aestimare licebit, vultus exsanguis, singultus graves, crebra suspiria, anxias cogitationes. Nimirum cum thesaurus tantus et tam amabilis adhuc in eorum manibus esset: et tamen nec spes esset diutius retinendi nec facultas pariter commeandi. Nec tamen loquendum eis ullatenus super illum, qui in gaudium Domini Dei sui feliciter invitatus, jam jamque intraturus erat, sed super se ipsos, quibus erat vita tunc taedio, et adhuc mors timori. Gravis quidem erat in hac separatione conditio, post mirificam lucem horrere magis tenebras, post ejus transitum subintrantes. Igitur ante Patris ejus excessum accedentes ad eum filii, quos per Evangelium Christo genuerat piissimum ejus animum lacrymabili supplicatione pulsabant, et haec atque hujusmodi loquebantur. « Nunquid non misereris huic monasterio, pater? nunquid non compateris nobis, quos tanto pietatis affectu maternis lactasti uberibus, paterna consolatione fovisti? » Tum vero flens ipse cum flentibus, et columbinos oculos in caelum porrigens, testabatur coarctatum se e duobus, et quid eligeret ignorantem, divino totum tribuere arbitrio pietatis. Nam et hinc paterna illum urgebat pietas, filiorum votis annuere ut maneret; inde trahebat Christi desiderium ut migraret. Radicata tamen ab olim in pectore ejus humilitas persuaserat ei, ut ex intimo cordis affectu servum se inutilem esse diceret et arborem sterilem reputaret, ex cujus vita nullus sibi fructus, nullus alteri cuiquam proveniret. Nam et solitus erat in familiari colloquutione fateri, mirari se, et vix credere hominibus, quod sic eum sibi utilem crederent, ut dicebant; quod nec homines veraces fallere velle, nec tam prudentes falli posse verisimile videretur, cum alterutrum excusare non posset. Quem enim totus mirabatur orbis, solus ipse, quod erat mirabilis, non videbat, suae videlicet vel operationis, opinionisve splendorem. Novissime cum exterioris habitaculi undique jam soluta compago desideranti animae liberum praestaret egressum, post sacrae Unctionis celebrationem et sacratissimi corporis Domini perceptionem, magnus ille dies illuxit, quo perpetuus illi ortus est, dies. Ad cujus exitum vicini episcopi cum abba-

PATROL. CLXXXV.

tum et fratrum copiosa multitudine fuerant congregati.

85. Hora igitur diei pene tertia, singularis lucerna suae generationis sanctus ac vere beatus abbas Bernardus a corpore mortis in terram viventium, ex filiorum circumstantium, et in graves singultus ac lacrymas uberes **1273** utrimque psallentium choro, feliciter Christo duce migravit, ad multorum quos ipse praemiserat coetus transiens laetabundos, ad sanctorum cuneos gratulantes, ad obvia agmina Angelorum (an. 1153). Felix anima, quam sic levabant excelsa suorum privilegia meritorum; quam sic pia filiorum prosequerantur vota, sic quoque superiorum desideria sacra trahebant! Felix transitus de labore ad refrigerium, de expectatione ad praemium, de agone ad bravium, de morte ad vitam, de fide ad notitiam, de peregrinatione ad patriam, de mundo ad Patrem.

CAPUT XXXI.

De Bernardi apparitione post mortem, ac de ejus sepultura.

86. De quo transitu ejus multa audivimus apparuisse quam multis, et quidem non indigna relatu; sed difficile nimis singula vestigare, et scribere omnia nimis longum. Unum tamen ponimus, quod tam verum quam manifestum is cui hoc contigit, frater Guillelmus de Monte-Pessulano, ante obitum suum patri suo spirituali reserando et attestando effecit. Is vir magnificus olim in saeculo, sed magnificentior in saeculi fuga, in coenobio Grandis-Sylvae monachus factus, Patrem sanctum aliquando devotissime visitavit. Rediturus autem lacrymabiliter querebatur, quod non esset eum ultra visurus. Cui Vir Dei: « Ne timeas, ait, adhuc sine dubio me videbis. » Hujus ergo effectum promissionis devotissimus ille Guillelmus exspectans, ipsa nocte cum ex hac vita decessit, in monasterio Grandis-Sylvae apparentem sibi videre meruit, et dicentem: « Frater Guillelme. » Et ille: « Ecce ego, domine. — Veni, inquit, mecum. » Quo interrogante quo irent: « Veni mecum, ait, usque ad radices Libani montis. » Quo cum pervenissent, dixit ad eum: « Tu manebis hic; ego autem ascendam ad montem. » Interrogatus qua de causa vellet ascendere: « Discere volo, » inquit. Miratus ille: « Quid, ait, vis discere, pater, quem nulli hodie in scientia credimus esse secundum? » Ad quem Sanctus: « Nulla, ait, hic scientia, nulla veri cognitio; sursum scientiae plenitudo, sursum est vera notitia veritatis. » et in hoc verbo dimittens eum, in montem altissimum subiit coram illo. Cumque intueretur euntem illum, expergefactus est: et occurrit protinus ei verbum illud, quod ad Joannem in Apocalypsi de caelo sonuit: *Beati mortui qui in Domino moriuntur* (*Apoc.* xiv, 13). Ut autem mane locutus est abbati suo et fratribus, Patrem sanctum ex hac vita migrasse dicebat. Et notantes diem, ac diligentius inquirentes, ut audierant, invenerunt.

87. Dum itaque fidelis Minister et Sacerdos Altis-

simi feliciter ingreditur in locum tabernaculi admirabilis ad altare Dei, sacram ei et acceptabilem hostiam sui spiritus oblaturus; corpus etiam rite paratum et ornatum sacerdotalibus indumentis, oratorio beatæ Dei Genitricis infertur. Plurima quoque nobilium et ignobilium de vicinis quibusque locis gemebunda protinus turba convenit, et vallem totam ploratus et ululatus multus implebat. Amarius tamen præ foribus monasterii lamentabatur sexus miserabilior mulierum, quod accidentibus ad beatæ vestigia viris, monastici disciplina Ordinis inexorabiliter eis negaret ingressum. Biduo autem mansit in medio gregis Pastor extinctus, dum pristina dulcissimi gratia vultus **1274** nil minorata, sed aucta magis, omnium in se figeret oculos, animos traheret, sepeliret affectus. Crescebat supra modum ruens undique populorum multitudo, et intolerabiles jam fiebat impetus concurrentium, ac desiderabiles Sancti tenentium pedes, osculantium manus, applicantium panes, baltheos, annulos, nummos, et alia quæque servanda sibi pro benedictione et variis necessitatibus profutura. Maxime tamen parati in diem tertium, per loca proxima præstolabantur reponendi sacri corporis ejus horam solemnem copiosus undique conventuri. Nam et secunda die tantus circa meridiem populus fuerat congregatus, et tanto pietatis zelo stipati undique sacrum corpus obsederat, ut nulla pene episcopis astantibus reverentia, nulla fratribus haberetur. Unde veriti ne quid simile, aut forte gravius accideret die tertia, præoccupantes horam, et mane divina ex more sacrificia consummantes, sicut et biduum jam in celebratione Missarum et jugi facerant psalmodia, plurissimum illud

FRAGMENTA

EX TERTIA VITA SANCTI BERNARDI

AUCTORE, UT VIDETUR, GAUFRIDO MONACHO CLARÆ-VALLENSIS.

1275 I. — Ortus et genus S. Bernardi.

In territorio Lingonis civitatis situm est castrum, nobile quondam et inclytum valde, cui Castellio nomen est, multos habens proceres armis strenuos, sed multo magis legalitate præcipuos: inter quos excellebat Tecelinus quidam, cognomento Sorus; quo nomine, vulgari lingua subrutos et pene flavos appellare solemus. Erat autem vir iste genere nobilis, possessionibus dives, suavis moribus, amator pauperum maximus, summus pietatis cultor, et incredibilem habens justitiæ zelum. Denique et mirari solebat, quod nullis onerosum esse videret servare justitiam; et maxime (adversus quos amplius movebatur) quod aut timore, aut cu-

balsamum suo vasculo commisere, in lapide reponentes lapidem pretiosum, optimam margaritam.

88. Consummatis ergo feliciter vitæ suæ diebus, annis circiter sexaginta tribus expletis, dilectus Domini Bernardus, Claræ-Vallensis cœnobii primus abbas, aliorum quoque amplius quam centum sexaginta monasteriorum Pater, decimo tertio kalendas septembris inter filiorum manus obdormivit in Domino. Sepultus est autem undecimo kalendas ejusdem mensis ante sanctum altare beatæ Virginis matris, cujus fuerat devotissimus ipse minister. Sed et pectori ejus ipso in tumulo capsula superposita est, in qua beati Thaddæi apostoli reliquiæ continebantur: quas eodem anno ab Jerosolymis sibi missas suo jusserat corpori superponi, eo utique fidei et devotionis intuitu, ut eidem apostolo in die communis resurrectionis adhereret conresuscitatus.

89. Facta sunt hæc eodem anno, quo beatus papa tertius Eugenius, ejusdem Patris in sancta conversatione filius, ab hac luce migravit ad dominum: cujus merita in ipsa, cui insigniter præfuit, Urbe miraculis plurimis illustrata coruscant, successore ejus Anastasio Romanæ Ecclesiæ presidente, regnantibus autem in Romanorum imperio Frederico Illustri, in Francorum regno piissimo rege Ludovico filio Ludovici, principatum Ecclesiæ universæ, ac totius creaturæ visibilis et invisibilis monarchiam tenente Dei Filio Jesu Christo, anno ab incarnatione sua millesimo centesimo quinquagesimo tertio; qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

piditate desererent justitiam Dei. Erat quidem miles fortissimus, sed non minori studio laudes ipse fugiebat, quam cæteri captare videantur. Nunquam armis usus est, nisi aut pro defensione terræ propriæ, aut cum domino suo, duce scilicet Burgundiæ, cui plurimum familiaris et intimus erat: nec aliquando fuit cum eo in bello, quin victoria ei proveniret. Erat quidem indigena Castellionis, sed dominus minoris castri, cui Fontanæ nomen est, quod famosissimo illi castro Divionis supereminet, in excelsa rupe locatum. Huic sane uxor erat Elisabeth nomine, ex optimo genere Burgundionum, Bernardi de Monte-Barro filia, digna tanto genere et tanto viro, imo et gloria utriusque.... Elisabeth filium hunc, divino edocta oraculo, tenerius omnibus di-

lexit. Unde et patris sui ei nomen imposuit, Bernardum eum vocans,

II. — *Visum divinum in nocte Nativitatis Domini Bernardo puerulo oblatum.*

Erat autem in Castellione ecclesia, tunc quidem sæcularium canonicorum, sed in maxima disciplina viventium, in qua Bernardus est educatus a parvulo. Vigilia ergo Dominicæ Nativitatis, dum adhuc puerulus dormiret in domo patris, videbatur sibi videre Virginem parientem et Verbum infans nascens ex ea. Protinus autem pulsatum est ad Vigiliis: et excitans eum mater, induit accurate vestibus canonicibus (149), et secum pariter ad ecclesiam duxit, ut solebat. De qua visione dicere ipse solebat, quod eam crederet Dominicæ nativitatis horam: et quod sibi ostensum est, signum fuisse multorum quæ sibi de eadem postmodum nativitate revelata sunt mysteriorum.

III. — *De ejus patre, et fratribus.*

Andreas Bernardo dixit: « Ecce, date operam ne quis fratrum nostrorum in sæculo maneat: alioqui scinde medium, quoniam nec a vobis nec ab illis separari tolerabile est. » Quid virilem illius patris animum loquar? qui una die sex filios, et filios tales videns abire, non modo non doluit, sed et gavisus est valde; illud tantum monens, ut in omnibus modeste agerent: Quoniam ego, inquit, novi vos, quod aut vix, aut nunquam possit zelus vester cohiberi. » Proficiscentibus itaque fratribus, unus tantum, et ipse puerulus, remanebat, qui cum parvulis aliis in platea jocabatur. Videns ergo eum senior frater Guido: « Ecce, inquit, Nivarde, secure potestis ludere, quoniam terram multam habiturus estis. » At ille subsannans: « Cum maledictione, inquit, fiat hæc distributio, ut vos cælum habeatis, ego terram. » Fugiebat ergo quotidie puer ad **1276** fratres suos, volens conversionis eorum socius fieri. Sed quia parvulus erat, remittebant eum, et reddebant patri suo. Tandem non ferentes importunitatem ejus, tradunt eum sacerdoti cuidam, ut disceret litteras: et ubi paululum crevit, factus est et ipse Novitius apud Cistercium; et suscepto post anni spatium habitu, redditus est fratribus in Clara-Valle.

IV. — *Guidonis primogeniti conjux abbatissa Elariaci prope Divionem.*

Senior frater ejus Guido, cum de conversione loqueretur ei, excusare se cepit de uxoris vinculo, quod solvere non liceat. Promisit tamen in fide, et dextram dedit, venturum sese eum fratre, si posset ab uxore licentiam obtinere. Ad quem illico frater ait: « Ut meliori sis animo, ego quoque tu eadem tibi fide promitto, ante proximum Pascha, aut licentia, imo et petitione, aut certe morte ipsius, solvendum te a lege uxoris. » Et promisit in manu ipsius. Nec multo post factum est uti prædixit: et cepit juvenula nobilis et decora, cum omni instantia lacrymarum, in cubiculo, stupenti viro pro-

(149) Ut solent scilicet nonnullæ piæ matres vestes monasticas filiis suis aptare.

conversionis licentia supplicare. Ipsa est quæ usque hodie in monasterio Laiiacus, quod prope Divionem situm est, perseverat mulier virtutis, et multarum in Christo virginum mater.

V. — *Ludovico seniori regi prædicat mortem Philippi filii ejus primogeniti.*

Querelam episcoporum adversus regem Francorum Ludovicum seniore, patrem ejus qui nunc est Ludovici, manifeste explicant epistolæ beati Viri ad apostolicam Sedem pro hoc ipso directæ. Factum est autem, ut die quadam congregarentur ad regem episcopi, et vocatus ab eis Abbas Claræ-Vallensis, qui licet adhuc juvenis, summa tamen totius Ecclesiæ columna jam tunc videbatur. Procidentes autem episcopi ad pedes regis, humiliter supplicabant ei, ut qui satis ante dilexisset et honorasset Ecclesiam, parceret etiam in hac parte, ne forte durius quam vellent, contra eum agere cogerentur. At ille non satis eorum precibus acquievit. In crastinum autem durius arguebat eum venerabilis Abbas, manifeste dominans: « Quia offendisti terribilem, et eum qui aufert spiritum principum, terribilem apud reges terræ; certus esto quoniam offensa hæc primogeniti tui Philippi morte mulctabitur. Vidi enim nocte præterita, et ecce tu cum filio tuo Ludovico proci-debas ad pedes episcoporum. Intellexi autem continuo moriente Philippo supplicatum te eis, quod non possis nisi per manus eorum substituere Ludovicum. » Erat enim Philippus jam unctus in regem, magnæ omnino spei adolescens, et patri (quod ex abundanti est dicere) omnino charissimus. Unde et audito sermone commota sunt viscera patris super filio suo. Et promisit satisfacturum se episcopis: sed consiliis seductus iniquis a promissione resiliens, non post multum temporis, miserabilem satis obitum filli sui Philippi ipse et tota cum eo Francia deplo-ravit.

VI. — *Bernardi epistolam ad Robertum nepotem, in pluvia sine pluvia scriptam, Gaufridus ejus notarius primam inter ejus epistolas constituit.*

Nepos ejus Robertus, quemadmodum seductus fuerit, cum adhuc puer esset, ipsius, de qua loqui volumus, epistolæ verba declarant. Cum enim in alio **1277** Ordine jam per aliquot annos demoraretur, scripsit ad eum epistolam, erroneam ovem revocans. Exiit autem extra monasterii septa, ut dictaret secretius: et Guillelmus, qui postea in Angliis Rievallensem ædificavit abbatiam, quæ dictabantur excipiens scribebat in charta. Subito autem inundante pluvia timuit qui scribebat: erant enim sub divo. Cui venerabilis Abbas « Opus, inquit, Dei est; fac quod facis. » Res mira! madebant vestes eorum, et scribebatur grandis epistola, et chartam omnino non tetigit imber. Exstat adhuc epistola: et ego ipse primam eam constitui in corpore Epistolarum, cum audissem tam grande miraculum ab ipsius ore, qui scripsit eam in pluvia sine pluvia.